Dinsdag 13 april 1915 – ochtendeditie

Geïnterneerden.

Te Urk zijn weer twee geïnterneerde officieren van de Wierickerschans aangekomen. Met het elftal reeds op het eilandje aanwezige geïnterneerden zijn ze ondergebracht in het nieuwe depot, dat plaats kan verlenen aan 52 geïnterneerden.

Op een daartoe strekkende oproep heeft zich een 25-tal Belgische geïnterneerden vrijwillig aangemeld om in de Staatsmijnen werkzaam te worden gesteld; ze zijn naar Heerlen vertrokken.

Belgische vluchtelingen.

Gisteravond zijn ongeveer 500 Belgische vluchtelingen met het stoomschip Copenhagen van de Harwichlijn van hier naar Engeland vertrokken.

Naar wij vernemen, zal het stoomschip buiten de territoriale wateren door Engelse torpedoboten begeleid worden.

Aangezien het aan de Centrale Arbeidsbeurs gebleken is, dat in sommige gevallen Belgische vluchtelingen geplaatst worden in betrekkingen, waarvoor nog voldoende geschikte Nederlanders te vinden zijn, wordt het wenselijk geacht, er nog eens aan te herinneren, dat er nog zeer vele Nederlanders werkloos zijn en deze bij open betrekkingen, in het algemeen belang dienen voor te gaan.

In verband hiermee kan worden medegedeeld, welke gedragslijn door de meeste arbeidsbeurzen hier te lande wordt gevolgd, ten opzichte van Belgische vluchtelingen.

Belgische arbeiders worden onder de volgende voorwaarden geplaatst:

A. Dat duidelijk gebleken is, dat er geen geschikte Nederlandse arbeidskrachten te vinden zijn, noch ter plaatse, noch, door tussenkomst van de Centrale Arbeidsbeurs, elders in het land;

B. Dat door hen niet mag gewerkt worden beneden het standaardloon, ter plaatse geldend;

C. Dat de werkgever moet verzocht worden, de plaatsing slechts als tijdelijk te beschouwen met het oog op de kans, de plaats zo snel mogelijk door een Nederlandse arbeider te doen bezetten.

Naast het bureau voor het geven van inlichtingen omtrent Belgische uitgewekenen is er een bureau, dat inlichtingen geeft omtrent Belgische soldaten (geïnterneerd, gedood, krijgsgevangen, gewond, afgekeurd, enz.).

Parijs, 12 april. Officieel bericht van hedenmiddag 3 uur:

In België, tussen Oise en Aisne en in Champagne zijn op 11 april artilleriegevechten geleverd.

’s Gravenhage – Belgische feestavond.

De Belgische uitgewekenen hebben gisteren in de grote zaal van het Koninklijk Botanisch Zoölogisch Genootschap de verjaardag van koning Albert zeer feestelijk gevierd.

De zaal, de grootste der residentie, was voor de vele belangstellenden bijna nog te klein. Onder de aanwezigen werden opgemerkt de heer Allizé, belast met het beheer der Franse legatie, de heer Swetchine, gezant van Rusland, de heer Alan Johnstone, gezant van Groot-Brittannië, en de Belgische gezant, baron Fallon, de Belgische minister van kunsten en wetenschappen, de heer Poulet, de Belgische generaal Dossin en de Belgische

volksvertegenwoordigers dr. Van Cauwelaert, Raamsdonck, van Damen, Terwagne en Huysmans, en de heer Rutgers, lid der Nederlandse tweede kamer; voorts de heer Anon, 1e secretaris der Russische legatie, vele leden van de gezantschappen der geallieerden, en leden van verschillende commissies, in verband met de Belgische aangelegenheden hier te lande.

De zaal was versierd met schilden in de kleuren der geallieerde mogendheden.

Toen de talrijke drommen de zaal binnentraden, speelde de muziek de Brabançonne, die hartelijk en langdurig werd toegejuicht.

Op het toneel prijkte op een statig wit voetstuk de buste van koning Albert, te midden van de vlaggen van Frankrijk, Engeland, Rusland, Servië, Montenegro en Japan.

Als feestredenaar trad op de heer A. Dupont, president van het Belgisch comité alhier, wiens gloedvolle rede telkens door applaus werd onderbroken. Spreker schetste de teleurstelling, die het gevolg was van het bezetten van Antwerpen door de Duitsers, en gispte in felle bewoordingen het optreden der Duitsers in België.

Hij bracht geestdriftige hulde aan de moed van koning Albert, die het symbool is der Belgische natie. Alle partijstrijd, zo zegde spreker, is thans onder de Belgen geweken, en de Belgische moeders kennen nog slechts twee begrippen: vrijheid en vaderland. Wat België verlangt, is geen wraak, doch slechts rechtvaardigheid. (Daverend applaus).

Vervolgens wijdde spreker aan elk der verbonden mogendheden enige waarderende woorden, en hij eindige met enige vriendelijke woorden aan het adres van Nederland.

Twee handen, zo zegde hij, zijn over de grens in elkaar gelegd, die nooit weer zullen te scheiden zijn. (Langdurig applaus).

Toen volgde de uitvoering van het eerste gedeelte van het programma, een doorlopende huldiging van België en zijn vorstenhuis, en geestdriftige poëzie. Achtereenvolgens defileerden voor het borstbeeld van koning Albert de landen der geallieerden, allegorisch voorgesteld door de dames Lequin, Néry, Baillet, De Veer, Devril en Chadde, die de vlaggen van Frankrijk, Engeland, Rusland, Japan, Montenegro en Servië droegen en wiens zinnebeeldige kostuums de kleuren der genoemde rijken vertoonden. Elk van hen werd vergezeld van een kleine stoet kinderen, eveneens getooid met de kleuren der natiën. Telkens wanneer zulk een zinnebeeldige figuur het toneel betrad, werd het volkslied van het land, dat zij voorstelde, gespeeld en daverend toegejuicht door de aanwezigen, die telkens opstonden.

Met langdurig applaus werd dank gezegd voor elk toepasselijk gedicht.

Toen kwam er een moment, waarop de geestdrift het hoogtepunt bereikte: “Nederland”, voorgesteld door Mej. Discry, voegde zich bij de groepen, en “België” door mevrouw Dhayrmond verpersoonlijkt, omhelsde “Nederland”. Toen scheen er aan het applaus geen einde te komen. Mej. Discry droeg in de Hollandse taal een gedicht voor. Mevrouw Dhayrmond eindigde haar dichtregels met “je te salue o liberté de mon pays”.

Alle dames hadden na het uitspreken van de poëtische ontboezemingen een palmtak aan de voet van het borstbeeld neergelegd.

Vervolgens verscheen er op het toneel een Belgisch soldaat, als zo uit de loopgraven gekomen, voorgesteld door de heer Roger Gérard, die eveneens het borstbeeld van koning Albert in gloedvolle woorden toesprak. Er vormde zich een kleurrijke allegorische groep, waarin “België” en “Nederland” naast elkaar stonden, en dit koor, bestaande uit kinderen van de Belgische school zong “Gloire” (muziek van F. H. Cowen).

Het tweede gedeelte van de avond begon met de voorlezing van een telegram van dank namens koning Albert, in antwoord op het telegram, door het Belgische comité hem op zijn geboortedag toegezonden.

De heer Albert Tyck, gemeenteraadslid van Antwerpen, hield daarna een rede in het Vlaams, waarin hij allereerst een eresaluut bracht aan koning Albert. Vervolgens schetste hij het ontstaan van de oorlog, herinnerde aan de eerste dag, die voor België zo verschrikkelijk was. Ook richtte hij het oog op de toekomst. Als weer de naties in het Vredepaleis zullen bijeenkomen, dan zal, zo zegde hij, voor hen verschijnen koning Albert, die de verklaring zal kunnen afleggen, dat België nooit gefaald heeft in het nakomen van de plichten, het opgelegd ten aanzien van de handhaving van de neutraliteit.

Aan zijn gelukwens voor zijn koning verbond spreker een krachtige opwekking aan alle Belgen om mee te arbeiden aan de opbouw en het groter maken van het vaderland, in de eerste plaats niet door de vijand te haten, maar door alles te doen tot hernieuwde bloei van het vaderland en daartoe te doen al wat goed, nobel en rechtvaardig is.

Spreker eindigde met de ontboezeming. Eén was onze vijand, één was onze strijd, één zal voortaan ons volksbestaan zijn. Deze keuze moeten wij eendrachtig aan onze vorst kunnen aanbieden. Leve de koning en zijn huis, leve de regering, leve België (langdurig applaus).

Het verdere gedeelte van de avond was gewijd aan de zang. Ed. Fraekers, Leo Marco en Jean Bourdon van de Franse Opera in Den Haag werden warm toegejuicht. Toen madame Botman de Vlaamse Leeuw zong, stonden de aanwezigen op en zongen mee.

Tenslotte voerde nog het woord de Heer Zeys alhier, die de wens uitte, dat de Belgen niet lang meer gastvrijheid zullen behoeven te genieten en spoedig weer in rust en vrede hun eigen land zullen bewonen (Applaus).

Aan het Belgisch Informatie Bureau wordt uit Havre gemeld:

De militaire overheid heeft het toezicht op het toelaten en het vertoeven van vreemdelingen in Havre, St. Adresse, Calais, Duinkerken en alle havenplaatsen verscherpt. Strengere maatregelen waren noodzakelijk, daar er, behalve een groot aantal Belgen, in de steden heel veel vreemdelingen rondlopen wiens papieren misschien niet al te echt zijn. Enige vreemde journalisten kregen onlangs het bevel, op staande voet Havre te verlaten, op grond dat zij “ongewenste vreemdelingen” waren.

Dagboek van de oorlog (KVdW).

Brussel, 25 januari.

Het schijnt dat Ferrer weg moet. Ik bedoel: het bronzen beeld, dat voor hem in Brussel werd opgericht, tegenover de Kathelijnekerk. Een naakte bronzen man, die op zijn tenen staat en een fakkel omhoog steekt.

Nu hebben, heet het, enkele heethoofden om dat beeld gemanifesteerd, zodat de politie is moeten tussenkomen. En daar de Duitse regering zulks in de toekomst onmogelijk wil maken, heeft ze het bijbels voorschrift: “snij af wat u hindert”, in praktijk willen

brengen, en verzoekt ze de Brusselse vroedschap dat deze de oorzaak van het kwaad zou verwijderen. Het middel is inderdaad radicaal; laat dezen, die de Franse overheersing in Napoleons tijd een zegen vonden, nu maar eens lucht gaan geven aan deze gezindheid vóór het standbeeld van generaal Belliard; laat de eventuele Oostenrijks gezinden enige sympathie betuigen aan de beeltenis van Karel van Lorreinen; laat de Brabanders blijk geven van de overgeërfd voorvaderlijke revolutiegeest vóór de marmeren Anneessens, die iedereen te Brussel kent, of enkele heren afkeuring betonen van de ingevende idee der kruistochten vóór het brons waar Godfried van Bouillon in vereeuwigd is, en dan hebben wij binnenkort in Groot-Brussel geen enkel standbeeld meer.

Van sommige van die standbeelden zou het mij spijten: van het Ferrer-gedenkteken spijt het mij eerlijk gezegd weinig.

Zo een openbaar monument, nietwaar, kan de aandacht trekken en vestigen om twee redenen; om wat het bedoelt aan geestelijke inhoud in het leven te houden, en dan, omdat het mooi is.

Geestelijke inhoud van het Ferrer-monument is: verheerlijking der Vrije Gedachte. Die verheerlijking gebeurt in een gemakkelijk te begrijpen symbool: de toorts der verlichting hoog boven de mensen uit, en … geplaatst tegenover een kerk (misschien wel zonder opzet, trouwens). En men mag nu zoals men wil denken over de nieuwheid der idee-uitbeelding en de kiesheid in de keuze der plaats (waar wellicht van eigenlijke keuze geen sprake kan zijn). Men moet voor het beeld eerbied hebben, juist omdat het een symbool is. Alle symbool laat vereenvoudigen in het denken toe, en noopt niettemin tot denken, hetgeen nooit en nergens te misprijzen valt, welke de waarde der gedachte ook is. Wie de wet der minste inspanning kent, zal mij gelijk geven. Trouwens, de waarde van elk idee is precair en betrekkelijk, en de waarheid is al moeilijk genoeg om te bereiken, dan

dat men niet zou trachten ze langs de gemakkelijkste wegen te naderen. Zodat men respect dient te hebben voor alle symbool, dat naar de, steeds problematieke of althans nooit geheel standvastige waarheid leiden kan, of er maar een ogenblik aan kan doen denken.

Als, wel te verstaan, het symbool mooi is.

Want daar komt het op aan, immers. De dorpsschout uit het museum van Gizeh was in zijn tijd misschien een beroemd man, die de Egyptische nakomelingschap moest herinneren aan de allerhoogste burgerdeugden; intussen blijft van hem en zijn eventuele befaamdheid alleen zijn houten beeltenis over, - die boeit, alleen omdat zij schoonheid is. Het is waarachtig de veelvuldigheid of de nauwkeurigheid niet van de attributen, die mij – geen archeoloog – aantrekken in de liggende figuren van de Pantheonfrontons. Zijn dit goden, of maar halfgoden, of eenvoudig ficties? Kan mij waarachtig niet schelen. Zij zijn mooi, … et le reste est littérature. En wat hebben wij aan de historische betekenis van "Les bourgeois de Calais"? En hoe zouden de rechtskundige of chemische verdiensten van deze of gene, door zijn tijdgenoten in brons gegoten advocaat of scheikundige maar enigszins in het geheugen blijven, als hun gedenkteken niet treft en boeit door iets anders dan alleen maar geleerdheid. Door de schoonheid, die een moordenaar kan vereeuwigen.

Hoe of wat men mag denken over de vermoorde Ferrer, dat sommigen, zoals betoogd, meenden hem te moeten verheffen en verheerlijken tot de hoogte van een symbool, is zeer zeker eerbiedwaardig, en ook de verdedigen, als de uiterlijke verschijning van dat symbool maar mooi is. En mooi is het standbeeld van Ferrer helaas niet, vermits het onstabiel, en dus antimonumentaal is. Het toont immers de gedaante van een gelijkzijdige driehoek, die, basis omhoog, op zijn toppunt zou staan. Tegen zulk een fout vermogen

zelfs de degelijkste sculpturale hoedanigheden niet. En daarom bedroeft het mij niet, dat het Ferrermonument verdwijnt.

Al vermoed ik, dat de Duitse regering daar andere redenen voor zal hebben.

27 januari.

Vandaag is de Duitse keizer zevenenvijftig jaar oud geworden. En de Brusselaars, die op deze datum niet bedacht waren – wie zou het hun kwalijk nemen? – werden vanochtend voor het eerst van hun leven verrast op een hoofdstad, de hunnen, die aan alle openbare gebouwen, behalve de specifiek Brusselse, met de Duitse kleuren versierd was.

Daargelaten of de Brusselaars aan de nieuwigheid plezier of onplezier hadden; of hun esthetische zin eerder door horizontaal rood-wit-zwart gestreeld werd, dan door vertikaal zwart-geel-rood: het heeft niets te maken met het gevoel, dat er met het stadsuitzicht iets gebeurd is, wat feitelijk voor de Brusselse gemoedsrust niet moest gebeuren, omdat die gemoedsrust gevestigd is op onveranderlijkheid. Dat vóór de oorlog die onveranderlijkheid op sommige feestdagen verstoord werd, deed er voor bedoelde gemoedsrust minder toe, omdat zij de wijzigingen onveranderlijk dezelfde wist. Er zijn nu eenmaal straten waar men vlaggen uithangt, en er zijn er waar dit nooit gebeurt en nooit gebeuren zal, zelfs niet in de ongewoonste omstandigheden, een aardbeving bijvoorbeeld.

Ditmaal echter was de stoornis echt. Niet, topografisch weliswaar; men zou geen vlaggen vinden, waar men ze nimmer zag. Maar, zal ik maar zeggen, chromatisch; en ook, en ook … Ach, hier vind ik het bijvoeglijk naamwoord niet, dat moet uitdrukken hoe de Duitse vlag, van andere, namelijk veel langere vorm dan de Belgische, bij tooi der

straten en gebouwen een indruk maakt, die zeer verschillend, en vooral voor Belgische ogen minder aangenaam is, juist vanwege het ongewone ervan.

En misschien ook nog om andere redenen …

Ik heb mijn dagelijkse ochtendwandeling gedaan, en toen ik omtrent het Noorderstation kwam, begon het uit de wasgele lucht in donzige vlokken te sneeuwen. Maar ik vernam tevens muziek uit koper, en toen ik op bekwame afstand gekomen was, onderscheidde ik het met grote bewustheid uitgevoerde openingsstuk van Franz von Suppé's “Dichter und Bauer”. Nog enige stappen: ik bevond mij onder de drie man diepe cirkel van belangstellenden, die door rondstappende Polizei op behoorlijken afstand werden gehouden van een, wel niet zeer talrijke, maar voldoende luide krijgskapel, die blies. Vóór mij zegde een naaistertje tot haar vriendin met misprijzen: “Onze grenadiers kunnen dat ook spelen!” Een pasteibakkersjongen floot mee, echter een kleine halve toon te hoog.

Toen begon het wat harder te sneeuwen. Paraplus werden opgestoken, die het gezicht op de spelende militairen zoniet verhinderden, dan toch enigszins belemmerden. Ik besloot er dan ook toe, mij te verwijderen in de richting van de tramhalte. Ik deed het met te minder morele tegenstribbeling, omdat ik zowaar mijn eigen regenscherm thuis had gelaten.

Onderweg vernam ik, dat de waarnemende burgemeester verboden had dit jaar karnaval te vieren. Tegen deze maatregel wist ik des te minder iets in te brengen, daar ik waarlijk weinig lust voel dit jaar aan de gewoonte der Saturnaliën gevolg te geven. Ik vind het dus een gelukkige inval, te verbieden dat men zich dit jaar drie dagen voor assenwoensdag en verder op halfvasten aan uitspattingen over zou leveren.

Over deze dag meen ik niet, nog iets anders te kunnen vermelden.

28 januari.

Als aanvulling van het Ferrer-geval (wanneer zal men de mens wat rust gunnen?) dient vermeld, dat, naar wordt gemeld, het aanzoek der Duitse autoriteiten tot verwijdering van het bewuste gedenkteken door het Brussels gemeentebestuur niet ingewilligd zijnde (zelfs katholieke raadsleden moeten geweigerd hebben), de Duitse autoriteiten zelf tot het afbreken van bedoelde klomp brons zijn overgegaan. Men verzekert mij dat zij er heel de dag al een zeker getal soldaten mee bezig houden, en er bestaat niet de minste reden om dit in twijfel te trekken.

Verder werd vandaag een aanzienlijke werkzaamheid op administratief gebied ontplooid, of althans openbaar gemaakt. Zo wordt ons op het hart gedrukt dat geen mannelijke Belg tussen de zestien en de veertig jaar nog over de Hollandse grens kan, zonder het gevaar te lopen, dat hij wordt gefusilleerd. Aan deze mededeling hecht men van hogerhand groot belang, hetgeen blijkt uit de gedrukte uiting ervan, die op roze papier is uitgeplakt. Het gewone, witte papier heeft men voorbehouden voor de vermelding, dat alle metaal, kwikzilver niet uitgesloten, voortaan voor gebeurlijke aankoop dient aangegeven.

Andere wijziging in ons economisch bestaan: terwijl de nieuwe bankbriefjes van de “Société Générale” (in tweetonig bister het weemoedige portret van de zo schone eerste Koningin der Belgen, op een lichtgroene grond, die al de behoorlijke op- en inschriften vermeldt) in omloop zijn gebracht, worden wij overspoeld met Duits geld, ook zilveren, waaronder vele drie mark stukken van 1914. Weer hebben wij metaalzware portemonnees met klinkende munt, die

ons, bij de ongewone eenheidsstandaard heel wat hoofdbrekens kost voor de minste uitgave.

Het leven te Brussel[1] (KVdW).

Brussel, einde maart.

Als ik u zeg dat ook ons morele leven iets als een vezelbundel is, waarvan de versleten of doorgesneden vezeleenheden hetzij wegsterven, hetzij weer aangroeien, zonder in iets maar het eigenlijke wezen en het voortbestaan daarvan te wijzigen of te staven, dan is dat geenszins om uw aandacht en bewondering te roepen op de diepzinnigheid van mijn inzichten. Het is alleen omdat ik het dezer dagen als het ware aan den lijve ondervonden heb.

Ge herinnert u misschien dat, kort na de bezetting van Brussel, de Belgische brievenbestellers alle dienst weigerden, zodat wij kwamen te staan voor deze eigenaardigheid: men mocht ons brieven schrijven, maar dat men er ons geschreven had wisten wij niet en konden het alleen te weten komen door na te gaan vragen op het hoofdpostkantoor.

Nu moet u tussen haakjes weten, dat brievenbestellers in de voornaamste periodes van mijn leven steeds een zeer grote, zij het dan ook soms een niet zeer dankbare rol hebben gespeeld. In het eigenaardige taaltje dat ik er op nahoud, heten zij dan ook geregeld: “dat varken van een facteur”; niet zozeer nog omdat zij werkelijk enige gelijkenis met zwijnen vertonen, en nog minder omdat ik behoefte zou hebben, ze versierd te zien met een Homerisch epitheton, dan omdat zij mijn dagen, en zelfs sommige van mijn

---

[1] De tweede brief onder dit opschrift hebben wij eerder ontvangen dan deze. Wij hebben II geplaatst in de avondeditie van NRC van 8 dezer. – (Redactie).

nachten vervullen met een wisseling van ergernis en vreugde, gelijk wij ons, ten onrechte trouwens, verbeelden dat varkens plegen te doen.

Zekere dag dus verdwenen de Brusselse brievenbestellers uit mijn gezichtseinder. En het was de eerste tijd, werkelijk alsof ik in een diepe put, neen: onderaan in een hoge, hoge fabriekschouw was komen te leven: bij allerlei andere redenen, kon ik als oorzaak van mijn geestelijke beklemming het besluit aangeven van de brievenbestellers, die verkozen hadden niet meer aan het werk terug te keren.

Zo leefden wij een hele poos. Toen gingen de doorgesneden morele vezels afsterven, en werden door nieuw aangegroeide vervangen. En zowaar: er waren nauw een paar maanden verlopen, en ik was die varkens van facteurs zo goed als vergeten. Het was geen berusting; indien ge wist hoe moeilijk en hoe zelden ik in iets berust. Het was onwillekeurige aanpassing. Het eigenlijke wezen van mijn moreel bestaan was weer glad als een zomerse vijver, en het bleek wel dat de stoornis - en welk een stoornis nochtans! - zeer oppervlakkig en haast niets dan schijnbaar geweest was. En zekere dag van bezinning, toen ik mij afvroeg: “Hoe zag onze gewone facteur er ook weer uit?”, dan vond ik in mijn geheugen niets, niets, niets meer. En nochtans had die man mij ruim twee jaar iedere dag een keer of acht geërgerd of met vreugde vervuld, en heette hij heel die tijd in mijn dankbare of sakkerende mond: “dat varken van een facteur”.

Ziehier nu wat zich dezer dagen voordoet. Ik ga naar het postkantoor voor een inlichting. En wat vind ik daar staan? Een gemoedelijk groepje Brusselse brievenbestellers in de lange wintermantel, onder de stemmige kepie met het amaranten biesje en het matgouden posthoorntje. Eén ervan spreek ik aan in zorgvuldig Brussels. Hij vertelt mij dat hij met een zestigtal collega's weer maar in dienst is

getreden. Het leven is immers moeilijk en duur. Dan werken zij maar weer...

Sedert de Duitsers de postdienst hadden opgenomen, was er in het hoofdgebouw natuurlijk heel wat veranderd. Feitelijk vinden wij er onze weg moeilijk terug. Maar dat groepje facteurs brengt het weer bij het oude, en zie: ineens, als een bliksemschicht, als een gezicht bij magnesiumlicht, zie ik in verbeelding mijn eigen besteller, die ik geheel vergeten was. De man, die mij vóór einde augustus acht maal daags placht te martelen met al de distels van het ongeduld.

Die man heb ik diezelfde dag nog ontmoet. Hij bracht mij... een rekening. Desniettemin heb ik hem met plezier teruggezien, te meer, dat hij mij beloofde, mij voortaan weer tweemaal daags te komen bezoeken. 's Anderendaags noemde ik hem weer “dat varken van een facteur.” De volgende week had ik vergeten dat tussen onze betrekkingen een hiaat van zes maand had bestaan...

De brievenbesteller, een eerlijk man, heeft maar één woord: hij brengt mij thans geregeld mijn correspondentie, met stiptheid en discretie, zij het dan ook niet zonder enige zwierige opmerkelijkheid, die ik hem na zulke lange afwezigheid niet euvel kan duiden. Ja minder dat hij, de eerste dagen van zijn terugkeer vooral, nogal vreemde dingen meebracht. Zo mocht ik een kaart ontvangen, gedagtekend 19 Augustus, waarin een oude juffrouw, met merkbare ontsteltenis in de stem, vertelt hoe zij nog juist de allerlaatste trein heeft kunnen halen om naar Oostende te vluchten, waar zij een kamer betrok bij een pasteibakker (op de keerzijde is die pasteibakkerswinkel keurig afgebeeld). Een andere postkaart, van 19 augustus, komt van de directie van deze krant en handelt over zaken, waar gij geen belang in stelt. Een derde, vraagt mij, uit Antwerpen, of het in Brussel nog steeds rustig is; bovenaan staat: 20 augustus, de dag der intrede van de Duitsers.

Al deze belangstelling en vriendelijkheid bereikt mij in de loop der maand maart, - acht maand nadat zij mij schriftelijk werd toegedacht. En eerst doet dat natuurlijk vreemd aan, vooral als men verwaarloost, eerst naar de datum te kijken. En wie heeft zulke afwezigheden niet? Maar vlak daarop is de indruk er een als bij de weekgebeurtenissen in de cinema, wanneer de lichtbundel ineens aan het suizen en het toestel aan het tikken gaat. Men weet dat zich gebeurtenissen gaan ontrollen, die men bij voorbaat kent, soms omdat men ze zelf heeft meegemaakt. Als ik bovengemelde postkaarten heb ontvangen, na al wat in die acht maand is gebeurd,... het is gek om te zeggen, maar mijn hart heeft erbij geklopt (al moet ik hieraan toevoegen, dat mijn hart veel te gauw overijld aan het kloppen gaat)...

Aldus dank ik aan de hun ambt weer opgenomen hebbende briefdragers een nieuwe emotie. Een andere eveneens vernieuwde emotie (hoewel ook daar het vernieuwde slechts een dun en weinig standhoudend vernisje van bleek te zijn), dank ik aan een vriend, die mij per fiets kwam bezoeken. Leg, bid ik u, de nadruk op: per fiets. Hij belt aan. Ik zie door het raam. Al het bloed verkruipt in mijn aderen... Ik loop naar de deur, ruk ze wijd open. “Ongelukkige!” gil ik, “wilt ge dan gefusilleerd worden? Ge weet toch dat alleen nog militaire fietsen over de baan mogen!” - Mijn vriend duwt mij met zachtheid, zij het dan ook vastberaden, ter zijde. Zijn rijwiel helpt hij de twee arduinen treden te beklimmen, die toegang geven tot de gang van mijn huis. Met kloeke hand sluit hij de deur, en, met de blik van een psychiater: “In welke eeuw zijt gij geboren?” vraagt hij mij onderzoekend. Ik ben niet zo dom, dan dat ik niet zou begrijpen dat deze vraag niet naar de letter diende opgevat. Ik ging hem een gevat antwoord opdissen, toen hij mij, ditmaal met meewarigheid, weer een blik gunde, en aan zijn vorige woorden de volgende knoopte:

“Het is waar, gij hebt weer een tijd binnen moeten zitten. Arme kerel!”

Heel dit toneeltje had zich in de gang afgespeeld. Deels uit beleefdheid, deels ook, en zelfs grotendeels wegens mijn verkoudheid, deed ik mijn vriend binnengaan. En daar vertelde hij mij, onder een kopje koffie, dat het thans weer mocht; weer kon ieder per fiets langs de opfleurende voorjaarswegen gaan zwieren, zonder enig levensgevaar op te lopen, dan dat aan de fiets of enige wezenloze hinderpaal, en verder aan onkunde of onvoorzichtigheid, waaghalzerij of onoplettendheid zou moeten toegeschreven.

Van dat zwieren heb ik sedert het bezoek van mijn vriend wel gemerkt. Het is Paasvakantie, hele resems jonge meisjes en gymnasiasten (als ik mij zo durf uitdrukken) zie ik iedere dag voorbijrijden, het park in, en verder naar buiten. Ik hoop dat zij zich goed zullen gedragen...

Laat mij, tenslotte, met een enkel woord, terugkeren op het postwezen: voortaan mogen brieven uit Brussel naar Brussel gesloten opgestuurd worden. Het is een vrijheid, die wij zeer op prijs stellen.

De economische toestand van België.

Brussel, 1 april.

Dat ook te Gent de toevoer van levensmiddelen niet gemakkelijker wordt, blijkt wel uit de nieuwe prijzen, ingesteld bij besluit van 30 maart, waarbij die, vastgesteld op 30 januari, niet onbelangrijk verhoogd worden. Ziehier een vergelijkend staatje per 100kg.

	Prijs 30/01/1915	Prijs 30/03/1915

Tarwe	32 F	38 F
Rogge	26 F	31 F
Haver	30 F	38 F
Gerst	25 F	38 F
Roggemeel, gebuild op 80 percent	32 F	38 F
Tarwemeel, gebuild op 90 percent	40 F	45 F
Tarwemeel, gebuild op 70-75 percent	55-60 F	60-65 F

Op dezelfde datum van 30 maart is zich een uitvoerverbod voor rogge, tarwe, haver, gerst, erwten, meel en zemelen komen voegen bij de reeds eerder bekend gemaakte bevelen, waarbij het uitvoeren van vee, vlees, aardappelen, hooi, stro en allerlei andere levensmiddelen buiten het etappengebied verboden werd. Ook het witloof mag slechts naar Duitsland worden vervoerd; het vervoer is verboden – zegt het daarop betrekking hebbende en zojuist afgekondigde besluit – naar alle andere landen en vooral naar en door Holland. De smakelijke en zeer gezonde groente ging in vroegere tijden in grote hoeveelheden naar ons land, waar immers het “Brussels lof” een gaarne gebruikt gerecht is; nu echter wordt dit gewas, in Duitse bladen aanbevolen en voor 25 tot 30 pfennig per pond verkrijgbaar gesteld, terwijl de prijs hier 15 centiemen per kilo is.

Zo zal deze groente, dank zij de oorlog, in ruimere kring bekend worden, want ook in Engeland is zij door de kwekers onder de Belgische vluchtelingen op vrij grote schaal aangeplant.

Doch in een etappengebied, ik wees er reeds uitvoerig op, is veel nodig; zo hadden verschillende besluiten de uitvoer verboden van, behalve levensmiddelen, lood, koper, grafiet, zink, aluminium, antimonium, nikkel, kwik, tin, leer, huiden, bijlen, spaden, houwelen, zagen, hamers, breekijzers, schaven, stallantaarns, buizen, slangen, pijpen, asbestkarton, spijkers, hangsloten, kachels, ijzerdraad, carbid, stoomfietsen en wat niet al. Daarbij voegt het besluit van 30 maart nu: cement, timmerhout en mijnhout en stelt inbeslagneming en nader te bepalen straffen op overtreders.

Voorts bepaalt hetzelfde besluit, dat ieder, die in het etappengebied woont, en meer dan 150 kilo suiker of meer dan 40 kilo beetwortelen bezit, gesommeerd wordt, op bedreiging van inbeslagneming en straf, deze voorraden aan de Kommandantur op te geven, met nauwkeurige omschrijving van soort en hoeveelheid; en dat binnen drie dagen na afkondiging van dit besluit. Uitgezonderd worden de raffinaderijen, die reeds eerder opgaven moeten inzenden. Soortgelijk besluit is genomen voor de zijdevoorraden.

De bepalingen, door de Duitse overheid genomen inzake de duivenhouderij, vormen reeds een gehele juridische literatuur. En geen wonder, deze “charmants volatiles”, zoals de Belgische reporters deze voor een gewoon mens alleen in gebraden toestand te genieten, onuitstaanbare vogels lyrisch plegen te noemen, spelen immers in het leven van een Belg een grote en gewichtige rol; de duivensport is onder brede lagen der bevolking zeer verbreid, de “duivenmelkerij” naast het wedden op paardenrennen en de populaire fietsbaan, de vreugde bij uitstek niet alleen van de Brusselse jongen; ook in het Walenland en in Vlaanderen binden de

postduivenwedstrijden grote scharen ijverige beoefenaars. En daar komt nu bij het militair belang, dat deze levende vliegmachines voor de krijgsverrichtingen kunnen hebben!

Geen wonder dan ook, dat deze materie niet ongeregeld kon blijven en aanleiding gaf tot besluiten, waarover ik u nu het een en ander wil vertellen, daar zij in het Belgische volksleven vreugde of leed brengen, naar gelang van de bepalingen in hun artikelen vervat.

Reeds zeer kort na het binnentrekken van de Duitse legers in Brussel werd de eigenaars van duiven aangezegd, hun gevleugelde vrienden naar de grote hal van de Cinquantenaire te brengen, waar zij zorgvuldig bewaard werden. Hier kwamen de Brusselse inboorlingen hun duiven bezoeken met dezelfde bezorgde gezichten, waarmee in normale tijden in diezelfde hal de bezorgde mondaines hun petits chéris op de hondententoonstellingen komen troosten.

In oktober kwam hierin verandering. Een besluit van maarschalk von der Goltz schreef voor, dat de duiven binnen 48 uur teruggehaald moesten worden, met inachtneming der volgende bepalingen. Elke eigenaar moet de duiven opgesloten houden in het hok; hij die ze vrijelijk laat vliegen, loopt het gevaar gestraft te worden met ten hoogste drie maanden gevangenisstraf of 300 frank boete. Bovendien moet ieder aan de overheid een lijst overleggen, waarop vermeld staan kleur, nummer en jaar van elke duif. Verkoop en ruil van postduiven is streng verboden, evenals het vervoer; de boete kan hier tot 10.000 F klimmen. Losvliegende of niet genummerde vogels moeten terstond afgemaakt worden. De Duitse militaire overheid zal de duivenhokken bezoeken, om toe te zien of deze bepalingen nageleefd worden. Overtreders worden, behalve met de genoemde straffen, nog bedreigd met een vervolging wegens spionage.

Dit reglement werd einde december nog herhaald en aangevuld, zodat het gevaar, voortspruitend uit rondvliegen van reisduiven, door de militaire overheid onmogelijk werd gemaakt.

Een nieuw besluit van 26 maart stelt nu op heden (1 april) de volgende bepalingen te dezer zake in werking. Gezien de toenemende verbetering in de algemene toestand, zegt de gouverneur-generaal in de aanhef, ben ik bereid de tegen het misbruik van duiven getroffen maatregelen derwijze te verzachten, dat het kweken van duiven mogelijk kan blijven. De duiven mogen nu van 1 uur ’s namiddags tot zonsondergang uitvliegen, terwijl van 3 tot 6 uur ’s namiddags de hokken open moeten zijn en alle duiven gedurende die drie uren moeten kunnen uitvliegen. Elke voor januari 1915 geboren duif moet ingeschreven zijn en een ringmerk, met nummer, jaartal, enz. dragen; deze ringen moeten gesloten en onafneembaar zijn. Jonge duiven met gesloten voetring 1915 moeten niet afgegeven worden, maar de rechtervlerk moet, ook langs de buitenkant, rood geverfd worden. De duiven moeten alle aan een zijde sterk gekortwiekt worden om het verre wegvliegen te verhinderen en mogen volstrekt niet elders dan in de daarvoor bestemde hokken gehouden worden. Zij, die anders handelen, worden beschouwd verdacht te zijn van spionage. Vreemde duiven, die komen aanvliegen, moeten gedood worden en er moet terstond opgave daarvan gezonden worden aan de Duitse overheid. De ring moet bewaard worden voor controle. Alle vervoer van duiven is verboden; handel en ruil van levende duiven is ook verboden. Duiven, die in de voormiddag rondvliegen, moeten gevangen en gedood worden door de zorg der Belgische plaatselijke overheid. De krijgsoverheid houdt toezicht en inspectie op het naleven van deze bepalingen, waarop bij inbreuk zeer strenge straffen blijven bestaan.

Dinsdag 13 april 1915 – avondeditie

Belgische vluchtelingen.

Van hogerhand is bepaald, dat de Belgische vluchtelingen eerlang Zeeland zullen moeten verlaten. Hieronder vallen niet alleen de armlastigen, doch ook de zogenaamde pauvres honteux.

Berlijn, 13 april. Officiële mededeling uit het grote hoofdkwartier:

De Fransen beweren 50 bommen op het maritieme station en de gieterij van Brugge geworpen te hebben. In werkelijkheid vielen 9 bommen op de omtrek van Oostende en 2 bij Brugge, zonder schade aan te richten.

Wij hebben daarvoor vannacht de door de Engelsen bezette plaatsen Poperinge, Hazebroek en Kassel ruimschoots bestookt.

De opvorderingen in België.

Brussel, 13 april. Tengevolge van de grote moeilijkheden met het vervoer, de regeling en de schatting van de waren en met het onderzoek van de opvorderingsbewijzen is de toegezegde betaling van de in België opgevorderde stapelgoederen vertraagd.

Om echter de houders van opvorderingsbewijzen in staat te stellen hun bedrijf voort te zetten, aankopen te doen, lonen uit te betalen, enz. en hun de daarvoor benodigde gelden te verschaffen, heeft de gouverneur-generaal in België een voorschotkas opgericht, die op de opvorderingsbewijzen voor gerekwireerde stapelgoederen rentevrije kredieten verleent. De voorschotkas is in de bankafdeling van de gouverneur-generaal opgenomen en wordt door de directie onder voorzitterschap van de commissaris-generaal der banken in België en door een beleningscommissie bestuurd.

De politierechter van West-Londen had zaterdag weer ettelijke gevallen van dronkenschap bij Belgische vluchtelingen voor zich. Het waren er nu drie, van wie er twee met 10 shilling boete afkwamen; de derde kreeg veertien dagen gevangenis met dwangarbeid. Het lijkt wel of wij hier het schuim van België hebben, zegde de rechter. Hij geloofde niet, dat het hele Belgische volk zo dronk. Hij had grote eerbied voor het Belgische volk in zijn geheel, maar die sterke kerels, die daar in Engeland zaten en zich bedronken en te laf waren om voor hun land te gaan vechten, vond hij onbehoorlijk. Hij begreep niet, waarom ze niet naar hun land terug werden gezonden om te vechten. De man, die veertien dagen kreeg, antwoordde op de vraag, waarom hij niet aan het front was, dat hij soldaat was geweest en nu 44 jaar was, dus boven de leeftijd. Een van de twee anderen was gewond uit de slag gekomen en had nog een stijf been. De politierechter scheen het niet te geloven. Hij vond het verkeerd, dat zulke mannen van Engelands liefdadigheid leefden.

Men schrijft uit Bergen-op-Zoom aan de Tijd:

Elk leger, van welke natie ook, telt in zijn rangen ontaarden, wiens instincten op geïsoleerde posten of bij gelegenheid van opwinding in de strijd de soldatenstand te schande maken. Daarom behoeft hetgeen hier en daar door de Duitsers in België gebeurde, dan ook niet te worden veralgemeend, een fout, waartegen de Tijd herhaaldelijk heeft gewaarschuwd. Een der afschuwelijkste lasterpraatjes, welke sinds het begin van de oorlog tot op deze dag de ronde doen, is het mishandelen van kloosterzusters op een wijze, welke met alle vrouwelijke eer in strijd zou zijn. Men vertelt o.a., dat een geheel nonnenconvent te Blauwput op onnoembare wijze geschonden zou zijn, dat zusters van een klooster in Mechelen van geweld hadden te lijden enz. Ik heb al deze gevallen naarstig onderzocht en geen enkele beschuldiging, die de laster in deze uitstrooide, bleek houdbaar te zijn. Ook de kerkelijke overheden

gaven mij in deze de meest stellige verklaringen. Daargelaten een enkele ietwat ruwe behandeling hebben de katholieke kloosterzusters nergens geweldenarijen ondergaan, die schandelijk zouden moeten worden genoemd. Integendeel zou ik talrijke voorbeelden kunnen aanhalen van de humane en voortreffelijke wijze, waarop Duitse officieren en soldaten zich in de kloosterkwartieren en hospitalen hebben gedragen."

Dezer dagen hebben wij iets uit een Duits blad overgenomen, waarin werd gezinspeeld op de verwachting van de Brusselse bevolking, dat de "verlossing" van België op de eerste mei zou plaats hebben.

Niet de eerste mei, maar de vierde mei zal die verlossing zijn, wanneer tenminste de aardigheid, die door België de ronde heeft gedaan, waarheid bevat: "La Belgique a été violée – zo is er gezegd – le 4 août, donc elle doit être livrée le 4 mai" d.w.z. na 9 maanden.